

Tantárgy neve/kódja:	Az irodalom elméletei I. BDI-DK-058
Tárgyfelelős:	Doktori iskola vezető
Tantárgy oktatója:	Prof. Dr. Dobos István
Kreditszám:	4
Óratípus:	előadás
A tantárgy céljának rövid ismertetése:	Az irodalomelmélet jelentősebb kérdésköreinek (megértés, értelmezés, alkalmazás), interpretációs kereteinek (hermeneutika, dekonstrukció, posztstrukturalizmus, új historizmus, kultúratudomány) fogalmainak (logosz, jelenlét, nyelvi létmód, referencialitás), elsajátítása. A kötelező olvasmányok feldolgozása.
Elsajátítandó elméleti ismeretanyag:	<p>1. Bevezetés</p> <p>2. A megértés mint a lét eseménye Kötelező: Előszó. Az esztétikai tudat absztrakciójának bírálata. A műalkotás ontológiája és ennek hermeneutikai jelentősége. A hermeneutika tapasztalat elméletének alapvonalai. Hans-Georg Gadamer: Igazság és módszer. Gondolat, Bp., 1984. 11-27., 81-88., 88-107., 191-217. Ajánlott: Martin Heidegger: Lét és idő. Gondolat, Bp., 1989. 5-87., Ötödik fejezet. A jelenvaló-lét mint megértés. Megértés és értelmezés. A kijelentés mint az értelmezés származékos módusza. Jelenvaló-lét és beszéd. A nyelv. 281- 314.</p> <p>3. Észlelés – értelmezés – alkalmazás Kötelező: Martin Heidegger: Levél a humanizmusról. In Uő.: Útjelzők, Bp., 2003, 293–335. Ajánlott: Fenomenológia és/vagy egzisztenciálfilozófia. Atheneum II. kötet T-Twins Kiadó, Bp., 1993. 1. füzet 289. Günter Figal: Der Sinn des Verstehens, Stuttgart, 1996, 112–132. Paul Ricœur: Az interpretációk konfliktusa. ford. Martonyi Éva, In Ikonológia es Műértelmezés 3. - A hermeneutika elmélete, szerk. Fabiny Tibor, Szeged, JATEPress, 1998. 139–150. 4. Hatás- és befogadás elmélet Kötelező: Hans Robert Jauss: Horizontszerkezet és dialogicitás. Uő: Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika, Bp., 1999, 271–319. Ajánlott: Hans Robert Jauss: Irodalomtörténet mint az irodalomtudomány provokációja. ford. Bernáth Csilla. Helikon, 1980/1-2. 8-39.</p> <p>5. A szöveg rétegekre bontása Kötelező: Jacques Derrida: A struktúra, a jel és a játék az embertudományok diskurzusában. Helikon, 1994/1- 2..21-35.p. (A szöveg megtalálható az Olvasáselméletek. Szerk. Dobos István, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2000. című kötetben.) Ajánlott: Jacques Derrida: Az idő adománya. Gond-Palatinus, Bp., 2003. 214-250. Baudelaire: A hamis pénz. i.m. 250-251.</p> <p>6. Hermeneutika és dekonstrukció</p>

Kötelező: Hans-Georg Gadamer: Dekonstrukció és hermeneutika. ford. Kukla Krisztián. Alföld, 48. évf. 1997/12, 31-38. Ajánlott: Dialogue and Deconstruction: The Gadamer-Derrida Encounter. (Suny Series in Contemporary Continental Philosophy.) By Diane P. Michelfelder (Editor), Richard E. Palmer (Editor), Suny Press, 1989.

7. Olvasás – retorika

Kötelező: Paul de Man: Mentegetőzések. In. Uő. Az olvasás allegóriái, Figurális nyelv Rousseau, Nietzsche, Rilke és Proust műveiben, ford. Fogarasi György 373–404.

Ajánlott: A trópusok retorikája [Nietzsche], In Uő. Az olvasás allegóriái.

8. Metafora – irodalom – tudomány

Kötelező: Paul Ricoeur: A metafora és a filozófiai diskurzus. In. Uő. Az élő metafora. Osiris, Budapest, 2006.

Ajánlott: Jacques Derrida: A fehér mitológia. A metafora a filozófiai szövegben. Jelenkor, Pécs, 1997.

9. Az irodalomtudomány kultúraelméleti orientációja

Kötelező: Gerhart von Graevenitz: Az irodalomtudomány és a kultúratudomány. In Intézményesség és kulturális közvetítés, szerk. Bónus Tibor, Kelemen Pál, Molnár Gábor Tamás, Budapest, Ráció, 2005. 198-226.

Ajánlott: Walter Haug: Irodalomtudomány mint kultúratudomány? ford. Kricsfalusi Beatrix, In. Intézményesség és kulturális közvetítés. i.m. 167-197.

10. Az újhistorizmus

Kötelező: Louis A. Montrose: A reneszánsz mint hivatás. A kultúra poétikája és politikája In Az újhistorizmus, Helikon, 1998/ 1–2, 110–132.

Ajánlott: Joel Fineman: The History of the Anecdote. Fiction and Friction. In: The New Historicism, ed. H. Aram Veesser, New York, Routledge, 1989, 49–77.

11. Irodalom és medialitás

Kötelező: Walter Benjamin: A műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korszakában. In. Uő: Kommentár és prófécia. Budapest, Gondolat, 1969. 301–334.

Ajánlott: Handbuch der Kulturwissenschaften. Band 1: Grundlagen und Schlüsselbegriffe. Jaeger, F., Liebsch, B., Rüsen, J., Straub (Hrsg.) Metzler, Stuttgart, 2004.

12. Posztsztrukturalizmus

Kötelező: Roland Barthes: A szerző halála. In. Uő: A szöveg öröme, Bp., 1995. 50-55. Roland Barthes: Az olvasásról. In. Uő: A szöveg öröme, Bp., 1995. 56-66.

Ajánlott: Barthes, Roland (1993-95: 2. 491-5) Oeuvres Complètes, Éric Marty, 3, Paris, Edition du Seuil. Andrew Bennett: The 'Death' of the Author. Uő: The Author, London/New York, Routledge, 2005 (The New Critical Idiom), 9–29. Michel Foucault: Mi a szerző? Világosság.1981.7. 26-35. Paul Ricoeur: Mi a szöveg? In.

	Paul Ricoeur: Válogatott irodalomelméleti tanulmányok. Osiris Kiadó, Budapest, 1999. 9- 34. Josué V. Harari (ed.) Textual Strategies: Perspectives in Post-Structuralist Criticism, London, Methuen, 1986. pp. 141-60.
Elsajátítandó gyakorlati ismeretanyag:	Nem kerül külön tárgyalásra, de az elméletek kifejtése, közvetítése során felszínre kerül. A szakkifejezések fordításának kérdése, az észlelő megértés, a gondolkodás nyelvi hagyományba ágyazottsága.
A 2-4 legfontosabb kötelező irodalom felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)	<p>1. Hans-Georg Gadamer: Igazság és módszer. Gondolat, Bp., 1984. 11-27., 81- 88., 88-107., 191-217. Hans Robert Jaus: Horizontszerkezet és dialogicitás. Uő:</p> <p>2. Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika, Bp., 1999, 271–319.</p> <p>3. Jacques Derrida: A struktúra, a jel és a játék az embertudományok diskurzusában. Helikon, 1994/1- 2..21-35.p. (A szöveg megtalálható az Olvasáselméletek. Szerk. Dobos István, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2000. című kötetben.)</p> <p>4. Paul de Man: Mentegetőzések. In. Uő. Az olvasás allegóriái, Figurális nyelv Rousseau, Nietzsche, Rilke és Proust műveiben, ford. Fogarasi György 373–404.</p>
A 2-4 legfontosabb ajánlott irodalom felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)	<p>1. Martin Heidegger: Lét és idő. Gondolat, Bp., 1989. 5-87., Ötödik fejezet. A jelenvaló-lét mint megértés. Megértés és értelmezés. A kijelentés mint az értelmezés származékos módusza. Jelenvaló-lét és beszéd. A nyelv. 281- 314</p> <p>2. Walter Benjamin: A műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korszakában. In. Uő: Kommentár és prófécia. Budapest, Gondolat, 1969. 301–334.</p> <p>3. Jacques Derrida: A fehér mitológia. A metafora a filozófiai szövegben. Jelenkor, Pécs, 1997.</p> <p>4. Michel Foucault: Mi a szerző? Világosság. 1981.7. 26-35.</p>
Elmélet-gyakorlat aránya:	Elméleti óra óraszám: 100% Gyakorlati óra óraszám:
Az alkalmazott oktatási módszerek:	A dialógus létrehozását ösztönző kérdésfelvető előadás. Szoros szövegelemzések, az eltérő álláspontok ütköztetése. Az előadás arra ösztönzi a hallgatókat, hogy kíséreljék meg saját témájukhoz kapcsolva elsajátítani az elméleti ismeretanyagot.
Az értékelés módja:	kollokvium
Az értékelés kritériuma:	A kötelező olvasmányok beható ismerete, alkotó alkalmazása a kutatói témára vonatkoztatva.
Miként járul hozzá a tantárgy a doktori iskola képzési programjában tanulási eredményként megjelölt MKKR 8. szintű tanulási eredmények eléréséhez.	Képes szakterülete szempontjából lényeges kérdések alkotó tárgyalására, saját kutatásaihoz kapcsolódó összefüggések felfedezésére és közvetítésére. Alkalmazni, illetve továbbfejleszteni tudja szakterületének sajátos ismeretszerzési és probléma-megoldási módszereit.